HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

6 februarie 2025*

„Trimitere preliminară – Combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale – Directiva 2011/7/UE – Tranzacții comerciale între întreprinderi – Articolul 3 alineatul (5) – Obligația statelor membre de a se asigura că termenul de plată stabilit într-un contract încheiat între întreprinderi nu depășește 60 de zile calendaristice – Posibilitatea părților contractante de a stabili termene de plată mai lungi – Condiție privind prevederea expresă prin contract a unui astfel de termen – Condiție privind lipsa caracterului vădit inechitabil pentru creditor – Condiții cumulative – Contracte ale căror clauze sunt definite exclusiv de una dintre părți – Clauză contractuală prin care debitorul stabilește în mod unilateral un termen de plată de 120 de zile – Nelegalitate”

În cauza C-677/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Tribunalul Districtual Katowice-Est din Katowice, Polonia), prin decizia din 26 septembrie 2022, primită de Curte la 2 noiembrie 2022, în procedura

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A.

împotriva

P. S.A.,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna K. Jürimäe, președinta Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a treia, și domnii N. Jääskinen, M. Gavalec și N. Piçarra (raportor), judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru P. S.A., de J. Janczewski și A. Paniczek;

* Limba de procedură: polona.

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

– pentru guvernul german, de J. Möller, J. Heitz și M. Hellmann, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de G. Gattinara și M. Owsiany-Hornung, în calitate de agenți;

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 mai 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale (JO 2011, L 48, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A. (denumită în continuare „A.”), pe de o parte, și P. S.A., pe de altă parte, în legătură cu legalitatea unei clauze contractuale prin care aceasta din urmă a stabilit unilateral un termen de plată de 120 de zile calendaristice aplicabil facturilor aferente contractelor încheiate cu A.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2011/7

3 Considerentele (12), (13) și (28) ale Directivei 2011/7 au următorul cuprins:

„(12) Întârzierea în efectuarea plăților constituie o încălcare a contractului care, în majoritatea statelor membre, a devenit atractivă din punct de vedere financiar pentru debitori, datorită dobânzilor mici sau inexistente aplicate pentru întârzierea în efectuarea plăților și/sau procedurilor greoaie de acțiune. Pentru a inversa această tendință și pentru a descuraja întârzierile în efectuarea plăților, se impune o schimbare decisivă în direcția creării unei culturi a efectuării prompte a plăților, inclusiv aceea în care ar trebui să fie considerat, în toate situațiile, drept clauză sau practică contractuală inechitabilă orice caz de excludere a dreptului de a percepe dobânzi. Această schimbare ar trebui să includă, de asemenea, introducerea unor dispoziții specifice referitoare la termenele de plată. […]

(13) În consecință, în contractele între întreprinderi ar trebui să se prevadă termene de plată limitate, ca regulă generală, la 60 de zile calendaristice. Totuși, pot exista situații în care întreprinderile necesită termene de plată mai lungi, de exemplu atunci când acestea doresc să acorde credite comerciale clienților lor. Ar trebui, prin urmare, să fie în continuare posibil ca părțile contractante să poată conveni asupra unor termene de plată specifice, mai lungi de 60 de zile calendaristice, cu condiția totuși ca o astfel de prelungire să nu fie vădit inechitabilă pentru creditor.

[…]

(28) Prezenta directivă ar trebui să interzică abuzul în materie de libertate contractuală în dezavantajul creditorilor. Prin urmare, în cazul în care o clauză contractuală sau o practică referitoare la scadența sau la termenul de plată […] nu este justificată pe baza termenelor acordate debitorului sau în cazul în care aceasta are drept scop principal furnizarea de active lichide debitorului, pe cheltuiala creditorului, aceasta poate fi considerată drept un astfel de abuz. […] Prezenta directivă nu ar trebui să aducă atingere dispozițiilor de drept intern privind modul în care contractele sunt încheiate […]”

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă urmărește să combată întârzierea în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale, în vederea asigurării funcționării adecvate a pieței interne, promovând astfel competitivitatea întreprinderilor, în special cea a [întreprinderilor mici și mijlocii].”

5 Potrivit articolului 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «tranzacții comerciale» înseamnă tranzacții între întreprinderi sau între întreprinderi și autorități publice care conduc la furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii contra cost;

2. «autoritate publică» înseamnă orice autoritate contractantă, conform definiției prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/17/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale (JO 2004, L 134, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 3)] și la articolul 1 alineatul (9) din Directiva 2004/18/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO 2004, L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116)] indiferent de obiectul sau valoarea contractului;

3. «întreprindere» înseamnă orice organizație, alta decât o autoritate publică, care desfășoară o activitate economică sau profesională independentă, chiar dacă respectiva activitate este desfășurată de o singură persoană;

4. «întârziere în efectuarea plăților» înseamnă neefectuarea plăților în termenul contractual sau legal de plată, atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1);

5. «dobândă pentru întârziere în efectuarea plăților» înseamnă dobândă legală pentru întârzierea în efectuarea plăților sau dobândă la o rată stabilită de comun acord între întreprinderi, în conformitate cu articolul 7;

6. «dobândă legală pentru întârzierea efectuării plăților» înseamnă dobândă simplă pentru întârzierea în efectuarea plăților într-un cuantum care reprezintă valoarea ratei de referință, plus cel puțin opt puncte procentuale;

[…]”

6 Articolul 3 din Directiva 2011/7, intitulat „Tranzacții între întreprinderi”, prevede la alineatele (1), (3) și (5):

„(1) Statele membre garantează că, în cadrul unor tranzacții comerciale între întreprinderi, creditorul este îndreptățit să perceapă dobândă pentru efectuarea cu întârziere a plăților, fără a fi necesară o notificare, în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) creditorul și-a îndeplinit obligațiile contractuale și legale și

(b) creditorul nu a primit suma datorată la scadență, cu excepția cazului în care debitorul nu este responsabil de întârziere.

[…]

(3) Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alineatul (1), statele membre garantează următoarele:

(a) creditorul este îndreptățit să perceapă dobândă pentru efectuarea cu întârziere a plăților din ziua următoare scadenței sau a expirării termenului de plată stabilite în contract;

[…]

(5) Statele membre se asigură că termenul de plată stabilit în contract nu depășește 60 de zile calendaristice, în afara cazului în care contractul prevede în mod expres dispoziții contrare și cu condiția ca acest lucru să nu fie vădit inechitabil pentru creditor, în înțelesul articolului 7.”

7 Articolul 7 din Directiva 2011/7, intitulat „Practici și clauze contractuale inechitabile”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre garantează că o clauză contractuală sau o practică referitoare la rata dobânzii pentru efectuarea cu întârziere a plăților nu este aplicabilă sau generează dreptul de a cere despăgubiri, dacă este vădit inechitabilă pentru creditor.

Pentru a determina dacă o clauză contractuală sau o practică este vădit inechitabilă pentru creditor, în sensul primului paragraf, se ține cont de toate circumstanțele cazului, inclusiv de următoarele:

[…]

(c) dacă debitorul are motive obiective de derogare […] de la termenul de plată așa cum este prevăzut la articolul 3 alineatul (5) […]

[…]”

Directiva 2014/25/UE

8 Potrivit articolului 3 alineatele (1) și (4) din Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE (JO 2014, L 94, p. 243).

„(1) În sensul prezentei directive, «autorități contractante» înseamnă statul, autorități regionale sau locale, organisme de drept public sau asociații formate de una sau mai multe astfel de autorități sau de unul sau mai multe astfel de organisme de drept public.

[…]

(4) «Organisme de drept public» înseamnă organismele care au toate caracteristicile următoare:

(a) sunt create cu obiectivul specific de a răspunde unor necesități de interes general, fără caracter industrial sau comercial;

(b) au personalitate juridică și

(c) sunt finanțate, în cea mai mare parte, de către stat, autorități regionale sau locale sau alte organisme de drept public sau administrarea lor face obiectul supravegherii de către autoritățile sau organismele respective sau au un consiliu de administrație, de conducere sau de supraveghere alcătuit din membri desemnați în proporție de peste 50 % de către stat, de autorități regionale sau locale sau de alte organisme de drept public.”

Dreptul polonez

9 Potrivit articolului 7 din ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Legea privind combaterea întârzierilor excesive în tranzacțiile comerciale) din 8 martie 2013 (Dz. U. din 2013, poziția 403), în versiunea în vigoare înainte de 1 ianuarie 2020 (denumită în continuare „Legea din 8 martie 2013”):

„1. În tranzacțiile comerciale, cu excepția tranzacțiilor în cadrul cărora debitorul este o entitate publică, creditorul are dreptul de a obține, fără punere în întârziere, dobânzile legale aferente întârzierii în tranzacțiile comerciale, cu excepția cazului în care părțile au convenit cu privire la dobânzi mai mari pentru perioada cuprinsă între data scadenței plății și data plății, în cazul în care sunt îndeplinite cumulativ următoare condiții:

1) creditorul și-a executat prestația;

2) creditorul nu a obținut plata în termenul stabilit în contract.

2. Termenul de plată stabilit în contract nu poate depăși 60 de zile de la data transmiterii către debitor a facturii sau a chitanței care confirmă livrarea bunurilor sau prestarea serviciilor, cu excepția cazului în care părțile prevăd altfel în mod expres și cu condiția ca această prevedere să nu fie vădit inechitabilă pentru creditor.

3. Atunci când termenul de plată stabilit în contract este mai lung de 60 de zile de la data transmiterii către debitor a facturii sau a chitanței care confirmă livrarea bunurilor sau prestarea serviciilor, iar condiția prevăzută la alineatul 2 nu este îndeplinită, creditorul care și-a executat prestația are dreptul, la expirarea termenului de 60 de zile, la dobânzile prevăzute la alineatul 1."

Litigiul principal și întrebarea preliminară

10 P., o societate de drept polonez care își desfășoară activitatea în domeniul extracției și al vânzării de cărbune, a încheiat cu A., o societate de drept polonez care își desfășoară activitatea în domeniul producției de echipamente miniere, mai multe contracte de furnizare de piese de utilaje destinate extracției miniere (denumite în continuare „contractele în cauză").

11 Unele dintre aceste contracte au fost încheiate în urma unei licitații pe un site internet administrat de P., pe care erau publicate condițiile contractului. Alte contracte au fost încheiate în urma unei proceduri de cerere de ofertă (publică sau nu). În ambele cazuri, termenii contractului dintre părți, inclusiv termenul de plată de 120 de zile, care începe să curgă de la data transmiterii facturii către P., au fost stabiliți în mod unilateral de acesta din urmă.

12 În executarea contractelor în cauză, P. a achitat 354 de facturi, în termen de 120-122 de zile de la data primirii lor. Ulterior, A. i-a adresat o notă contabilă recapitulativă privind sumele pe care le considera datorate cu titlu de dobânzi de întârziere și de compensație fixă pentru costurile de recuperare.

13 La 31 decembrie 2021, A. a sesizat Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Tribunalul Districtual Katowice-Est din Katowice, Polonia), instanța de trimitere, cu o cerere având ca obiect plata de către P. a sumei de 13 702,99 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 3 100 de euro), majorată cu dobânzi legale de întârziere între data depunerii cererii introductive și cea a plății, precum și a unei sume fixe de 4 473,04 PLN (aproximativ 975 de euro), cu titlu de compensație pentru costurile de recuperare. Pentru perioada cuprinsă între a 61-a zi de la data transmiterii facturilor în discuție până la data plății efective a acestor facturi, A. a calculat dobânzile de întârziere în conformitate cu articolul 7 alineatul 2 din Legea din 8 martie 2013, care transpune în ordinea juridică poloneză articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7.

14 A. arată, în susținerea cererii sale de dobânzi întemeiate pe acest articol 7, că termenul de plată de 120 de zile a fost stabilit în mod unilateral de P. în modelul de contract anexat la caietul de sarcini publicat pe site-ul său internet. Acest termen nu ar fi fost negociat în niciun moment între părți, ci ar rezulta din poziția dominantă a societății P. în raportul contractual. De asemenea, participarea la o procedură de cerere de ofertă ar fi fost subordonată condițiilor stabilite unilateral de P., inclusiv celei privind termenul de plată de 120 de zile. Ca urmare a situației sale economice, A. ar fi fost constrânsă să încheie contractele în cauză, fără a reuși vreodată să ajungă la un acord cu P. astfel încât să reducă acest termen la 60 de zile calendaristice. În aceste condiții, nu s-ar putea considera că o astfel de clauză contractuală a fost prevăzută în mod expres de părțile la contract, în sensul articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7.

15 La 26 ianuarie 2022, grefierul Sąd Rejonowy Katowice Wschód w Katowicach (Tribunalul Districtual Katowice-Est din Katowice) a emis o somație de plată împotriva societății P. prin care a admis în totalitate cererea societății A.

16 P. a formulat opoziție împotriva acestei somații, contestând partea din dobânzi calculată în conformitate cu articolul 7 din Legea din 8 martie 2013, în măsura în care facturile fuseseră achitate în termenul de plată de 120 de zile de la data transmiterii lor, astfel cum rezultă din contractele în cauză. Potrivit societății P., acest termen ar fi fost acceptat de A., care, după ce a luat cunoștință de caietul de sarcini și a fost selectată, ar fi încheiat mai multe contracte în care ar fi confirmat acest termen. Termenul menționat nu poate fi prejudiciabil pentru creditor, întrucât acesta ar avea certitudinea de a-și vinde serviciile, de a percepe venituri și de a păstra lichidități.

17 Pentru soluționarea litigiului principal, instanța de trimitere consideră necesar să se stabilească dacă termenul de plată care depășește 60 de zile calendaristice de la data transmiterii facturii către debitor, prevăzut în contractele în cauză, a fost stabilit cu respectarea primei condiții prevăzute la articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7, potrivit căreia „contractul prevede în mod expres” orice termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice.

18 Această instanță arată, pe de o parte, că clauzele contractuale în cauză, inclusiv cea referitoare la termenul de plată de 120 de zile, au fost stabilite în mod unilateral de P. Pe de altă parte, ea arată că singurul mijloc de a contesta aceste clauze, limitat la contractele în cauză care au fost încheiate în urma unei cereri de ofertă publice, ar fi o cale de atac la președintele Krajowa Izba Odwolawcza (Camera Națională de Recurs, Polonia), cale de atac pe care A. nu a introdus-o.

19 Instanța menționată tinde să considere că prima condiție prevăzută la articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 nu este îndeplinită atunci când o clauză care stabilește un termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice figurează într-un contract ale cărui clauze sunt stabilite exclusiv de una dintre părțile contractante. Potrivit aceleiași instanțe, deși clauzele unui contract pot, ca regulă generală, să fie stabilite de una dintre părți, care le redactează în prealabil sau recurge la un model contractual, cealaltă parte limitându-se să le accepte, asemenea unui contract de adeziune, articolul 3 alineatul (5) menționat exclude totuși ca un termen de plată de 120 de zile să poată fi stabilit în acest mod. Întrucât un astfel de termen are un caracter excepțional, creditorul ar trebui să cunoască cel puțin motivele pentru care debitorul dorește să îl stabilească și să aibă posibilitatea de a prezenta propriile argumente pentru a se asigura că acest termen nu depășește 60 de zile calendaristice.

20 Instanța de trimitere consideră, pe de altă parte, că împrejurarea că este posibil să se conteste în fața unei autorități naționale o clauză care stabilește un termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice într-un contract încheiat în urma unei cereri de ofertă publice nu este suficientă pentru a considera că prima condiție prevăzută la articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 este îndeplinită, în măsura în care o astfel de contestație ar conduce la „o decizie suverană a unei entități din afara contractului însuși”, privind termenul de plată aplicabil.

21 În sfârșit, această instanță apreciază că o asemenea interpretare a acestei prime condiții este susținută de a doua condiție prevăzută la articolul 3 alineatul (5), menționat, în temeiul căreia prevederea contractuală expresă a unui termen de plată care depășește 60 de zile calendaristice, prin derogare de la norma generală potrivit căreia termenul maxim de plată este de 60 de zile calendaristice, nu trebuie să fie „vădit inechitabilă pentru creditor în sensul articolului 7 [din această directivă]”. Potrivit instanței menționate, pentru a putea efectua o astfel de apreciere în privința contractelor în cauză, situația economică ce trebuie luată în considerare este cea a creditorului la momentul încheierii acestora.

22 În acest context, Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Tribunalul Districtual Katowice-Est din Katowice) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 3 alineatul (5) din Directiva [2011/7] trebuie interpretat în sensul că prevederea expresă de către întreprinderi a unui termen de plată mai lung de 60 de zile [calendaristice] se poate aplica numai în cazul contractelor ale căror clauze nu sunt stabilite unilateral de una dintre părțile contractante?”

Procedura în fața Curții

23 Având în vedere observațiile scrise depuse de părți și de persoanele interesate menționate la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene în ceea ce privește printre altele posibila calificare a societății P. drept „autoritate publică”, în sensul articolului 2 punctul 2 din Directiva 2011/7, Curtea a adresat o cerere de informații instanței de trimitere, invitând-o să confirme că această societate constituie o „întreprindere”, în sensul articolului 2 punctul 3 din această directivă, și să precizeze criteriile care au determinat-o să aleagă această calificare, pentru a stabili dacă cauza principală intră efectiv în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (5) din directiva menționată, care vizează tranzacțiile între întreprinderi, iar nu în cel al articolului 4 alineatul (4) din aceeași directivă, care vizează tranzacțiile între întreprinderi și autoritățile publice.

24 În răspunsul său, primit de Curte la 4 octombrie 2023, instanța de trimitere a confirmat că P. constituie o „întreprindere”, în sensul acestui articol 2 punctul 3.

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

25 Guvernul german susține că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă, în măsura în care instanța de trimitere nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că decizia pe care trebuie să o pronunțe în cauza principală depinde de răspunsul la întrebarea preliminară adresată. Potrivit acestui guvern, instanța de trimitere condiționează decizia sa nu numai de aspectul dacă termenul de plată de 120 de zile stabilit în contractele în cauză a fost prevăzut în mod expres, în sensul articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7, ci și dacă un asemenea termen este vădit inechitabil pentru creditor, în sensul acestei dispoziții, fără a se pronunța însă în această privință și fără a viza acest aspect de drept în întrebarea sa.

26 În cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită la articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului principal și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei cu care este sesizată, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebării pe care o adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebarea adresată are ca obiect interpretarea sau validitatea unei norme a dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe. Astfel, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei astfel de întrebări numai dacă este evident că interpretarea sau aprecierea validității unei norme a dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de

natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebarea care i-a fost adresată [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare - Canabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 41, precum și Hotărârea din 11 ianuarie 2024, Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, punctele 28 și 29].

27 În speță, instanța de trimitere ridică problema interpretării articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 pentru a stabili dacă o clauză care figurează în contracte pe care le califică drept asimilabile unor contracte de adeziune, prin care debitorul a stabilit în mod unilateral la 120 de zile termenul de plată a facturilor datorate în temeiul acestor contracte, în loc de cele 60 de zile prevăzute la această dispoziție, poate fi calificată drept o dispoziție contrară pe care „contractul [o] prevede în mod expres”, în sensul prevederii menționate, și pentru a se pronunța cu privire la cererea societății A. având ca obiect plata unor dobânzi de întârziere pentru sumele datorate în temeiul contractelor menționate.

28 În consecință, cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

29 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 trebuie interpretat în sensul că expresia „contractul prevede în mod expres dispoziții contrare”, care figurează în această dispoziție, se opune unei clauze contractuale care stabilește un termen de plată mai lung de 60 de zile calendaristice stabilit în mod unilateral de debitor.

30 Potrivit articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7, statele membre se asigură că termenul de plată stabilit în contract nu depășește 60 de zile calendaristice, în afara cazului în care contractul prevede în mod expres dispoziții contrare și cu condiția ca acest lucru să nu fie vădit inechitabil pentru creditor, în înțelesul articolului 7 din această directivă.

31 Acest articol 3 alineatul (5) permite astfel să se deroge de la termenul maxim de plată de 60 de zile calendaristice pe care îl prevede, prin intermediul a două condiții cumulative. Pe de o parte, „contractul prevede în mod expres dispoziții contrare” referitoare la acest termen. Pe de altă parte, termenul astfel prevăzut nu poate fi „vădit inechitabil pentru creditor, în înțelesul articolului 7” din directiva menționată.

32 În măsura în care articolul 3 alineatul (5) menționat permite derogarea de la termenul maxim de plată de 60 de zile calendaristice stabilit în contract, trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte [a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 iunie 2024, D. (Viciu de concepție la motor), C-411/23, EU:C:2024:498, punctul 26 și jurisprudența citată].

33 În ceea ce privește prima condiție cumulativă, care face obiectul întrebării adresate, din moment ce articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul de aplicare al expresiei „contractul prevede în mod expres dispoziții contrare”, atât din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cele ale principiului egalității rezultă că acest sens și acest domeniu de aplicare trebuie în mod normal să primească în întreaga Uniune Europeană o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama nu numai de formularea acestei expresii, ci și de contextul dispoziției în care figurează expresia menționată, precum și de finalitățile acestei dispoziții și ale actului de drept al Uniunii din care face parte [a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020,

RL (Directiva privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților), C-199/19, EU:C:2020:548, punctul 27, și Hotărârea din 1 decembrie 2022, X (Livrarea de material medical), C-419/21, EU:C:2022:948, punctul 21].

34 Deși modul de redactare a articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 nu permite, în sine, să se determine dacă o clauză care stabilește un termen de plată mai lung de 60 de zile calendaristice care figurează într-un contract al cărui conținut a fost determinat în mod unilateral și integral de debitor poate fi calificată drept o dispoziție contrară pe care „contractul [o] prevede în mod expres”, în sensul acestei dispoziții, cerința unei prevederi exprese implică totuși că, ținând seama de ansamblul documentelor contractuale și al clauzelor cuprinse în acest contract, se poate dovedi că părțile la contract și-au exprimat voința concordantă de a se obliga tocmai prin clauza care stabilește un termen maxim de plată care derogă de la cel al celor 60 de zile calendaristice prevăzut de dispoziția menționată.

35 Articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 impune astfel exprimarea unei voințe concordante a acestor părți la încheierea contractului care depășește simpla menționare expresă a unui asemenea termen într-o clauză contractuală, independent de aspectul dacă contractul în care figurează această clauză constituie, în tot sau în parte, un contract de adeziune sau de natură similară.

36 O astfel de cerință poate fi îndeplinită nu numai atunci când o asemenea clauză a fost negociată individual de părți, ci și, în special în cadrul unui contract de adeziune, atunci când clauza respectivă a fost evidențiată de una dintre aceste părți în documentele contractuale, astfel încât să o distingă în mod clar de celelalte clauze ale contractului evidențiind astfel caracterul său derogatoriu și să permită astfel celeilalte părți să adere la ea în deplină cunoștință de cauză.

37 Această interpretare a articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 este conformă atât cu obiectivele generale ale directivei menționate, cât și cu cel care stă în special la baza acestei dispoziții.

38 Așa cum reiese din articolul 1 alineatul (1) din directiva menționată, interpretat în lumina considerentului (12) al acesteia, scopul acesteia este de a combate întârzierea în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale și de a institui o cultură a efectuării prompte a plăților, în vederea asigurării funcționării adecvate a pieței interne, promovând astfel în special competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, RL (Directiva privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților), C-199/19, EU:C:2020:548, punctul 35].

39 În plus, din considerentul (13) al aceleiași directive rezultă că articolul 3 alineatul (5) din aceasta constituie o expresie a acestor obiective în măsura în care această dispoziție urmărește să protejeze în mod efectiv creditorul împotriva întârzierilor în efectuarea plăților de către debitor prin stabilirea unui termen de plată care nu depășește 60 de zile calendaristice, de la care nu se poate deroga decât cu două condiții cumulative enunțate în cuprinsul acestuia, amintite la punctul 31 din prezenta hotărâre.

40 În sfârșit, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7, stabilirea unui termen de plată mai lung de 60 de zile calendaristice care rezultă dintr-o prevedere expresă între creditor și debitor trebuie să respecte de asemenea a doua condiție prevăzută la această dispoziție. Așadar, această prevedere nu poate fi „vădit inechitabil[ă] pentru creditor, în înțelesul articolului 7” din directiva menționată. Astfel, din considerentul (28) al directivei menționate reiese că aceasta interzice abuzul de libertate contractuală în detrimentul

creditorului. Așadar, statele membre sunt obligate, în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din aceeași directivă, să prevadă că o clauză vădit abuzivă fie nu este aplicabilă, fie generează în favoarea creditorului dreptul de a cere despăgubiri ca urmare a aplicării sale.

41 În temeiul articolului 7 alineatul (1) al doilea paragraf literele (a)-(c) din Directiva 2011/7, pentru a determina dacă o clauză contractuală este vădit inechitabilă pentru creditor, se ține cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv de toate abaterile grave de la practicile și uzanțele comerciale, contrare bunei-credințe și corectitudinii, de natura produselor sau a serviciilor, precum și în special de împrejurarea dacă debitorul are motive obiective de derogare de la termenul de plată așa cum este prevăzut la articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7.

42 Rezultă în special din această din urmă cerință că, independent de o eventuală poziție economică dominantă a debitorului în relația sa cu creditorul, protecția efectivă a acestuia din urmă împotriva utilizării nejustificate de către debitor a unei clauze contractuale care prevede un termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice rămâne pe deplin garantată, chiar și atunci când această clauză rezultă dintr-o prevedere expresă care îndeplinește condițiile care figurează la punctele 34 și 35 din prezenta hotărâre.

43 În speță, sub rezerva verificărilor a căror efectuare revine instanței de trimitere, A. susține, pe de o parte, că nu a fost niciodată în măsură să negocieze clauza privind termenele de plată de 120 de zile care figura în modelul de contract anexat la caietul de sarcini întocmit de P. și, pe de altă parte, că contractele în cauză nu au putut fi încheiate decât după acceptarea de către A. a condițiilor stabilite unilateral de P.

44 Revine instanței de trimitere, pe de o parte, sarcina de a verifica dacă, ținând seama de ansamblul documentelor contractuale și al clauzelor cuprinse în acest contract, se poate stabili că A. și P. și-au exprimat voința concordantă de a se obliga tocmai prin clauzele contractuale care prevăd un termen derogatoriu de la termenul de plată de 60 de zile calendaristice, prevăzut la articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7. Pe de altă parte, revine acestei instanțe sarcina de a verifica dacă, ținând seama de elementele care figurează la articolul 7 din directiva menționată, recurgerea la aceste din urmă clauze poate fi vădit inechitabilă pentru A. și, eventual, să deducă de aici consecințele care sunt prevăzute în acest scop de dreptul național.

45 Având în vedere ansamblul motivelor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7 trebuie interpretat în sensul că expresia „contractul prevede în mod expres dispoziții contrare” se opune ca o clauză contractuală care stabilește un termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice să fie determinată în mod unilateral de către debitor, cu excepția cazului în care se poate dovedi, ținând seama de ansamblul documentelor contractuale și al clauzelor cuprinse în acest contract, că părțile la contractul menționat și-au exprimat voința concordantă de a se obliga tocmai prin clauza în discuție.

Cu privire la cheltuielile de judecată

46 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale

trebuie interpretat în sensul că

expresia „contractul prevede în mod expres dispoziții contrare” se opune ca o clauză contractuală care stabilește un termen de plată mai mare de 60 de zile calendaristice să fie determinată în mod unilateral de către debitor, cu excepția cazului în care se poate dovedi, ținând seama de ansamblul documentelor contractuale și al clauzelor cuprinse în acest contract, că părțile la contractul menționat și-au exprimat voința concordantă de a se obliga tocmai prin clauza în discuție.

Semnături